

EMIL GÂRLEANU

Din lumea celor care
nu cuvântă

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GÂRLEANU, EMIL

Din lumea celor care nu cuvântă / Emil Gârleanu. – pref., fișă biobibliografică și ref. critice de Lucian Pricop. – București : Cartex 2000, 2019

ISBN 978-973-104-873-4

I.Pricop, Lucian (ed. șt.)

821.135.1

Textele ediției de față sunt reproduse după volumul *Emil Gârleanu, Din lumea celor care nu cuvântă, Nuvele și schițe*, apărut la Editura Minerva, București, 1988, în Colecția „Arcade”; s-au respectat normele ortografice ale Academiei Române, în vigoare la această dată.

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

Prefață	7
Fișă de portofoliu	18
Referințe critice.....	20
Când stăpânul nu-i acasă!	27
Grivei	30
Călătore!.....	33
Musculița	36
Gândăcelul	38
Mai sus!	41
Cântărețul.....	43
Sărăcuțul!.....	45
În curtea mea.....	47
Cioc! Cioc! Cioc!.....	50
În fel de fel de fețe!.....	54
Nedespărțite!.....	59
Cucoșul	61
Luptătorii	64
Pasăre de noapte	67
Vulturul	69
După asemănarea lor.....	72

CÂND STĂPÂNUL NU-I ACASĂ!

În odaie liniște. Liniște și-un miros! Pe polița din dreapta, pe o farfurie, stă uitată o bucată de cașcaval. Mirosul de brânză proaspătă a străbătut până la cel mai îngust colțișor al casei. Și din gaura lui, din gaura de după sobă, șoricelul nu-și mai găsește locul. Parcă-l trage cineva de mustață afară. Să iasă, să nu iasă! Mai bine să se astâmpere. Să se astâmpere, ușor de zis; dar cașcavalul? Vezi, asta-i asta: cașcavalul. Să-nchidă ochii. I-a închis. Prostul! Dar ce, cu ochii miroase? Și brânza-i proaspătă. Mai mâncase așa bună-tate acum vreun an. Dar parcă nu-l momise într-atâta ca aceasta de acuma. Să încerce. Face câțiva pași mărunți, până-n marginea ascunzătoarei lui. Măcar s-o vadă. Unde-o fi? De unde-l vrăjește, din ce colț îl pofteste cu atâta stăruință la dânsa? A! uite-o, colo pe farfurie. Dacă-ar îndrăzni! Dar cum? Să meargă mai întâi pe lângă perete până la divan. Așa, bun! Pe urmă... Pe urmă pe unde s-o ia? Pe lângă dulap? Nu. Pe după jilțul cela? Nici așa. Atunci? Păi, lucrul cel mai bun e să se suie de-a dreptul pe perdea și de acolo să treacă, pe marginea lăvicerului din perete, până la poliță.

Și-o dată la cașcaval, lasă, n-are el nevoie să-l învețe alții ce să facă cu dânsul. Dar motanul? E-hei! La dânsul nu se prea gândise. Și, doamne, mulți fiori i-a mai vârât în oase motanul cela. Dar poate nu era în odaie. Ha? Nu era. Nu. Orișicum să mai aștepte puțin, să vază, nu se mișcă nimeni, nu-l pândește cineva?

Cum să nu-l pândească! Dar de când așteaptă motanul prilejul să puie laba pe bietul șoricuț. Dacă nu mâncase el cașcavalul, căci mirosul cela îi zbârlise și lui mustățile, păi nu-l mâncase tocmai pentru asta: să-l momească pe lacomul din gaură. Cu botul adulmecând, cu ochii galbeni și lucioși ca sticla, cu mustățile întoarse subțiri și ascuțite ca oasele de pește, stă neclintit, după perna de pe divan, și-așteaptă. L-a zărit. Uite-l, îi vede mărgelile ochilor. Iese? Iese oare? Da, da; așa, încă un pas, încă unul, doi, așa!

Dintr-o săritură a fost cu laba deasupra lui.

Bietul șoricuț n-avusese vreme nici să treacă dincolo de sobă. Îl apasă puțin cu unghiile, apoi, repede, îl ia între labele de dinainte, îl strânge, de drag ce-i, îl răsuțește în aer și-l lasă ametit pe podele. Și-l privește, gândind: „Cașcaval ți-a trebuit? Pofțim cașcaval! Doamne! Ce bun o să-mi pară mie după ce te-oi crânțâni.“ Dar mai întâi să se mai joace puțin cu dânsul.

Îl pune pe picioare, îl lasă să se dezmeticească, să-ncerce să fugă și iar vrea să-l prindă în cleștele labelor. Dar ce s-aude? Un dupăit grăbit pe sală. Vai, e Corbici, câinele! Nu-i vreme de pierdut! Din două sărituri motanul e în ocnita sobei, iar șoarecele, mirat că scapă, zăpăcit, cum poate, o

șterge în gaura lui. Corbici vine, nebun ca-ntotdeauna. În mijlocul odăii se oprește, adulmecă lacom mirosul de cașcaval, apoi, zăbind motanul, se repede și latră cu înverșunare. Ar sări în ocnită, dar e prea sus. Se sprijină pe labele de dinainte, tremură, cască, de neliniștit ce-i, mârâie și latră. Apoi tace și, cu ochii țintiți la motan, așteaptă să se scoboare. Numai uneori întoarce capul spre polița de unde brânza parcă-l ademenește. Și astfel, câteșitrei dușmanii: șoarecele în gaură, motanul în ocnită și câinele în mijlocul odăii se pândesc munciți de același gând.

Dar pași apăsați cutremură sala. Ce! Stăpânul! Repede atunci: motanul se înghesuiește și mai în fund, iar câinele o șterge supt divan; numai șoarecele, mic cum era, rămâne la locul lui. Stăpânul intră; obosit de muncă, își aruncă pălăria pe un scaun, apoi, mirosind, i se face foame; se-ndreaptă spre poliță, ia felia de cașcaval, taie o bucată de pâine și, mușcând când dintr-una când dintr-alta, mănâncă din plin, cu poftă.

Și din trei părți, trei perechi de ochi îl urmăresc cu pizmă.

GRIVEI

E bătrân. Înțelege că-i bătrân, că-i netrebnic, că cele câteva zile ce i-au mai rămas sunt o povară pe capul tuturor. De când s-a și îmbolnăvit nu-l mai strigă nimeni, nu-l mai mângâie nici o mână, nu se mai întoarce spre el nici o pereche de ochi. A slujit cu credință. Douăzeci de ani, vară și iarnă, în curtea aceasta a trăit, și-a păzit-o. În nopțile de toamnă, cu ploile repezi și pătrunzătoare, în nopțile de iarnă, cu viforitele năprasnice, el nu stătea în cușca lui; suflând cu greu, încordându-și mușchii, căci era vânos, tăia troianul, cutreiera toate colțurile grădinii, și, lătrând, dădea de știre că nu e chip să te poți apropia de casa stăpânului... Dar în seara aceea, când prinsese de pulpa piciorului pe hoțul care furase mere din pomul de lângă gard! Ani de-a rândul simțise durerile loviturii de ciomag pe care i-o dăduse atunci în creștetul capului. Și altă dată... Dar câte nu făcuse, câte nu suferise Grivei, dulăul credincios al curții!

Însă vremea trece, viața cu ea. Și-acuma îmbătrânise! Nu se mai putea duce nici până la ușa bucătăriei, să capete un ciolan, să-l lingă. Rămânea uneori zile întregi fără să înghită

nimic, fiindcă nu se putea mișca. Și-acum, în urmă, avea niște dureri grozave. Urla. Și mai ales noaptea, când nu avea cu ce să se mai ia, când nu mai vedea pe ceilalți câni, când rămânea singur, numai el și suferința lui – mai ales nopțile îl chinuia boala. Și urla. Mai întâi gemea, înăbușit, cu gura închisă, cu limba zbârcită, gemea adânc, ca și cum i se desfăcea inima din piept. Apoi îl apucau fiorii; spasmurile îi descleștau fălcile și gemetele îi ieșeau mai tari, mai ascuțite. Apoi plângea, plângea cum plâng oamenii, cu lacrimi fierbinți, care îi lunecau pe bot, și parcă-l ardeau. Și-n urmă, înnebunit de durere, nu mai putea răbda, în urmă urla, urla groaznic, din toată puterea măruntaielor lui, cu toată încordarea glasului, urla înspăimântător, de răsuna până în depărtări, de unde-i răspundea ecoul ca un alt câine care îi plângea de milă. Și dimineța, când zorii zilei mijeau, adormea, sleit, pe culcușul lui de paie.

Și toți ai casei care treceau pe lângă el îl blestemau. Toți. Urletele lui le tulbura liniștea nopții, le curma somnul și-i făcea să tresară speriați, în pat. Iar unii credeau că prevestește ceva rău, că prevestește moartea cuiva. El îi auzea vorbind, îi auzea și-i înțelegea. Cu ochii blânzi, șterși de boală, îi urmărea până ce se făceau nevăzuți.

Înțelegea și aștepta să-i vie ceasul.

Într-o dimineță și-a zărit stăpânul de departe, venind spre el, cu mâinile la spate, ținând ceva ce sclipi la o întorsătură, în bătaia soarelui. Pentru el venea. Atunci, în sufletul lui parcă a-ncercat nu o durere, ci o jale, o jale grozavă, o jale adâncă pentru stăpânul pe care-l văzuse copil, cu care

se jucase, cu care mersese pe câmp, la picioarele căruia se culcase de atâtea ori să primească, supus, vergile ce i se cuveneau. Și jalea aceasta parcă-i dădu puteri; se sculă și, scheunând, plângând, se târi către stăpânul lui, se târi și, când ajunse, îi linse picioarele ca și cum și-ar fi luat rămas bun. Apoi închise ochii și, încolțăcit, așteptă. Așteptă mult. I se făcuse milă stăpânului?... Bubuitura nu curmă liniștea ogrăzii.

Și astăzi simți că nu mai are mult. Și parcă-i părea rău să închidă ochii în curtea în care trăise, în mijlocul lucrurilor de care n-ar fi vrut niciodată să se despartă, supt privilegiile care nu se mai îndreptau spre el prietenoase. Și, deodată, o groază, o frică de locul acela în care suferise atâta îl cuprinsese. Își adună toate puterile, apoi ca și cum cineva l-ar fi gonit din urmă, se depărtă cât putu mai repede, ieși din curte și o luă pe drum, înspre pădure. Când ajunse în marginea ei, intră în cel dintâi stufiș și, acolo, între crengile care îi ascundeau vederea, își făcu culcușul. Și așteptă. Spre seară un fior îi zvârcoli trupul, apoi altul. Și-ncă unul – cel de pe urmă. Și-n clipa în care-și dete sufletul se ridică pe picioarele de dinainte, și, cu capul întors spre curte, urlă, ca și cum și-ar fi luat un rămas bun.

Și urlletului lui, scurt, de moarte, îi răspunse ecoul, pentru cea din urmă oară, ca un alt câine care-l chema din depărtări.

CĂLĂTOARE!...

E călătoare! A ieșit din mușuroi furnica, și-a pornit, cum face în fiecare dimineață, a pornit să vadă lumea... Ea știa că ochii duc și mintea întoarce; că văzând multe, știi destule, și ai de unde da și la alții. Și ce fericire să călătorești, dimineața, în revărsatul zorilor, când iarba e proaspătă supt rouă, aerul jilav de răcoare, și când, pe cer, se prelinge lumina ca o undă de aur. Și-apoi dimineața privești altfel lumea, altfel o judeci; gândurile nu-ți sunt spulberate, ci se limpezesc, ticnite, din prisos. De aceea furnica se scoală cu noaptea în cap și pornește la drum.

În dimineața aceasta, a luat-o spre răsărit. Încântată de frumusețea soarelui, care se prevestea prin mănunchiurile lui de raze, totuși avu puterea să se gândească, drumeața, că, privind și minunându-se numai, nu câștiga nimic. De aceea, îndată ce dădu, prin miriște, de cizma unui vânător, își și puse în gând să cerceteze, să cunoască mai bine făptura omenească, în apucăturile ei. Îndrăzneală și destoinică, se ridică pe călcâiul pe care câteva fire de nisip se prinseseră, apoi, cu iscusință, o luă încet, pe cusătura carâmbului, în sus.

Călătoreala își dete toată silința să se urce mai repede pe cizmă, căci vederea ei îi amintea, cu groază, priveliștea pe care cizma unui alt vânător i-o dăduse într-o zi: trei tovarășe din furnicar strivite, dintr-o dată, supt talpa grea a omului.

„Ciudat – gândi furnica în sine – s-ar zice că numai pentru ca să facă rău își învelesc oamenii picioarele în pielea groasă a încălțămintelor.“ Și tot gândind astfel, furnica ajunse la pânza îmbâcsită de praf a pantalonilor vânătorului. Îi sui și pe aceștia, în zigzag, și când dădu de cel dintâi buzunar al surtucului, se opri. Să se scoboare, să nu se scoboare-n el? Din cele ce învățase dintr-atâtea călătorii, și de la alții, știa că pe oameni, mai ales, cu greu îi poți cunoaște pe dinafară. Iar în buzunarul unui om, îi povestise o bunică a ei, că picase odată peste un pumn de ouă furate dintr-un furnicar; bunica dăduse de veste numaidecât, întreg neamul furnicesc venise, și, în vreme ce drumețul dormea în iarbă, cât ai clipi, cărbăniră toate ouăle, ca pe-o pradă de război. Așa, furnica își luă inima în dinți, și, ușoară, se scoborî în buzunar. Scotoci încolo și-ncoace; într-un colț dădu peste câțiva bani de aramă. Îi pipăi, îi mirosi – întrebuintare nu le putu găsi!

„Ce-o fi făcând oamenii cu lucruri care, după cât se vede, nu le aduc nici un folos?“ judecă ea. Porni mai departe. Mai în sus, alt buzunar. Hai și-acolo! De-abia se coborî însă, și, repede, căută să fugă înapoi. Buzunarul, îmbâcsit cu foi de tutun, o amețise. „Iată ce fel de buruieni știu culege oamenii!“ își zise, dezgustată, furnica. N-avea noroc! O luă mai sus; se urcă până după gâtul vânătorului. Acesta ridică tocmai atunci mâna. Ispititoare, veni, sprintenă, pe mâneacă,

până lângă pumnul încheștat pe gâtul unei puști. Și cum căta ce anume vrea să facă omul cu lucrul cela ce-l ținea în mâni, cât ai clipi, prinse drept înainte zborul unei prepelițe. În vremea aceasta o bubuitură groaznică răsună, și-un nor de fum învălui furnica în ceață, în mirosul lui pipărat și acru. Vânătorul alergă, și, mai dincolo, ridică prepelița moartă și-o puse în tolbă. Furnica, îngrozită, o luă la fugă pe mâneacă în sus, apoi, de cealaltă parte pe care se urcase, se scoborî pe haină. Ca să ajungă jos trebuia să treacă peste tolbă. Pași iute peste geanta de la șoldul vânătorului, și, la marginea ei, îi mai veni sufletul la loc. Tocmai atunci ochii furnicii zăriră o bucățică de pâine ce rămăsese prinsă în rețea. Oricât era de grăbită, lucrul găsit știa că nu se lasă-n drum; mai ales merindele: „Bine că m-am ales măcar cu ceva“, își spuse în gând, și se grăbi să culeagă fărămitura. Dar cum o apucă, îndată o și lăsă la loc: fărămitura era udă de sângele paserii. „Brrr! Va să zică ăsta e omul!“ gândi furnica; și repede-repede-repede, o luă pe cizmă în jos. Se scoborî pe-un fir de iarbă și își scăldă, cu mulțumire, trupul într-o picătură de rouă.